

dr inż. Andrzej Pogorzelski
mgr inż. Jan Sieczkowski*

Dobrowolność czy obligatoryjność stosowania Polskich Norm

Obligatoryjność (pełna lub częściowa) Polskiej Normy (PN) nie może wynikać z racji miejsca jej opracowania (Polski Komitet Normalizacyjny), lecz tylko z faktu, że jest ona powołana w przepisach lub w umowach dwustronnych, a więc obligatoryjność wynika wyłącznie z zakresu powołania.

Geneza problemu

Zmiana systemu gospodarczego w Polsce, jaka miała miejsce w latach dziewięćdziesiątych XX wieku, znalazła również swoje odbicie w normalizacji. Do końca 1993 r. wszystkie PN były ustanawiane jako obowiązujące, a ich niezastosowanie groziło określonymi sankcjami. Ten system normalizacyjny został zmieniony ustawą z 3 kwietnia 1993 r. o *normalizacji*. Ustawa wprowadziła zasadę, że **PN nie są obowiązujące, jeżeli nie są powołane w ustawach lub nie zostały wskazane przez właściwych ministrów w drodze rozporządzeń zawierających wykazy norm do obowiązkowego stosowania**. Obowiązek stosowania norm ministrowie mogli nakładać na te PN, które dotyczyły: ochrony życia, zdrowia, mienia, bezpieczeństwa pracy i użytkowania; ochrony środowiska; wyrobów zamawianych przez organy państwa.

Początkowo, liczba norm wprowadzonych do obowiązkowego stosowania w budownictwie wynosiła 258, a pod koniec 2002 r., w kolejnych rozporządzeniach, uległa zmniejszeniu do 79. Całkowite odejście od wykazów norm obowiązujących w budownictwie wprowadziła ustawa z 12 września 2002 r. o *normalizacji*, która weszła w życie 1 stycznia 2003 r. W art. 5 ust. 3 została zapisana generalna zasada, że: *Stosowanie Polskich Norm jest dobrowolne*. Jednocześnie w kolejnym ustępie (ust. 4) zapisano, że: *Polskie Normy mogą być powoływane w przepisach prawnych po ich opublikowaniu w języku polskim*.

Należy podkreślić, że idea powoływania PN w przepisach prawnych jest wyjściem naprzeciw potrzebom wykorzystywania, w szczególności w technicznych regulacjach prawnych, zasad wiedzy technicznej zawartych w zasobach normalizacyjnych. W budownictwie są to przede wszystkim przepisy techniczno-budowlane, za pośrednictwem których ministrowie mogą formułować uwarunkowania niezbędne do spełnienia przez obiekty budowlane wymagań podstawowych, o których mowa w *ustawie – Prawo budowlane*.

Idea powoływania norm ma już swoją historię w polskiej normalizacji. W 1994 r. – na bazie normalizacji międzynarodowej – ustanowiona została Polska Norma PN-N-02000:1994 *Podstawy działalności normalizacyjnej – Normalizacja i dziedziny związane – Terminologia* (obecnie PN-EN 45020:2009 *Normalizacja i dziedziny związane*

– *Terminologia ogólna*). W normie zdefiniowano podstawowe terminy odnoszące się do tematyki dotyczącej m.in. **powoływania** się na normy w **przepisach**. Zgodnie z p. 11.1 normy oznacza to *powołanie się na jedną lub więcej norm zastępujące szczegółowe postanowienia przepisu*. Wyjaśniono także, że *Powołanie się na normy może być związane z bardziej ogólnym postanowieniem prawnym, odnoszącym się do poziomu rozwoju techniki lub znanej reguły technicznej. Może to być również postanowienie samodzielne*. W rozumieniu normy przepisem (prawnym) jest *dokument ustalający obowiązujące reguły prawne, przyjęte przez organ władzy*.

Sposoby powoływania norm w przepisach

Sposoby te określa PN-EN 45020:2009 i ze względu na moc powoływania się rozróżnia:

- **powołanie wyłączne**, z którego wynika, że **jedynym sposobem spełnienia odpowiednich wymagań przepisu technicznego jest osiągnięcie zgodności z normą (normami), na którą (na które) się powołano**;

- **powołanie wskazujące**, z którego wynika, że **jednym z możliwych sposobów spełnienia odpowiednich wymagań przepisu technicznego jest osiągnięcie zgodności z normą (normami), na którą (na które) się powołano**.

Norma, której stosowanie jest obowiązujące na mocy ogólnego prawa lub wyłącznego powołania się na nią w przepisie, jest **normą obowiązującą (obligatoryjną)**.

Ze względu na dokładność powoływania się norma różni:

- **powołanie datowane**, *identyfikujące jedną lub więcej określonych norm, w taki sposób, że późniejsze nowelizacje tej normy lub tych norm nie mogą być stosowane, dopóki dany przepis nie zostanie zmieniony* (norma jest zwykle identyfikowana przez podanie jej numeru i daty wydania);

- **powołanie niedatowane**, *identyfikujące jedną lub więcej określonych norm, w taki sposób, że późniejsze nowelizacje tej normy lub tych norm mogą być stosowane bez potrzeby zmiany danego przepisu* (norma jest zwykle identyfikowana przez podanie jej numeru).

Warianty statusu norm powołanych w przepisie podano w tabeli.

Status normy w przepisie prawnym

Powołanie w przepisie			
wyłączne		wskazujące	
datowane	niedatowane	datowane	niedatowane
obligatoryjna (norma z podaną datą wydania)	obligatoryjna (najnowsza wersja normy)	nieobligatoryjna (norma z podaną datą wydania)	nieobligatoryjna (najnowsza wersja normy)

* Instytut Techniki Budowlanej

Polskie Normy w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie

W związku z opublikowaniem w 2002 r. nowej ustawy o normalizacji zaszła wówczas konieczność jednoczesnego wprowadzenia zmian zarówno w ustawie – Prawo budowlane (usunięcie w art. 5 odwołania do obowiązujących Polskich Norm), jak i w przepisach techniczno-budowlanych. W Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. nr 75/2002, poz. 690), za stosowne uznano wykorzystanie możliwości, jakie daje postanowienie zawarte w cytowanym uprzednio art. 5 ust. 4 ustawy o normalizacji. W rozporządzeniu tym wprowadzono powołania na Polskie Normy w zakresie niezbędnym do zapewnienia projektowanym budynkom spełnienia wymagań określonych w Prawie budowlanym. W sumie dokonano powołań w ponad 50 paragrafach rozporządzenia – łącznie dotyczy to ok. 140 Polskich Norm. Powołania w tekście rozporządzenia mają postać ogólną i dotyczą jedynie powiązania z podstawową tematyką normy, bez podania jej numeru i roku wydania. Powoływanie w przepisach poszczególnych Polskich Norm nie jest równoznaczne z nadaniem powołanej normie statusu dokumentu obowiązującego w pełnym jej zakresie przedmiotowym i w każdych okolicznościach, w których norma może mieć zastosowanie. **Zakres powołania normalizacyjnego o charakterze wymagania obowiązkowego ograniczony jest wyłącznie do przedmiotu, który jest regulowany przepisem prawnym, bądź do zakresu regulowanego w konkretnym przepisie.** Całkowicie jasne jest również to, że **przeniesienie jakichkolwiek wymagań z powołanych norm obowiązuje wyłącznie w zakresie przedmiotowym aktu prawnego**, a więc w tym przypadku dotyczy wyłącznie budynków i to w zakresie określonym szczegółowo w akcie prawnym.

Rozporządzenie weszło w życie 16 grudnia 2002 r. Dokładnie w tym samym terminie utraciło swoją moc ostatnie rozporządzenie ministra infrastruktury zawierające wykaz Polskich Norm do obowiązkowego stosowania w budownictwie. Pierwszy okres stosowania warunków technicznych wykazał, że uczestnicy procesu budowlanego mają kłopoty z identyfikacją właściwych Polskich Norm. W szczególności dotyczyło to osób, które z różnych powodów nie mogły na bieżąco śledzić wydawnictw normalizacyjnych. Biorąc to pod uwagę, ustawodawca w 2004 r. (Dz.U. nr 109/2004, poz. 1156) dodał do rozporządzenia załącznik z **wykazem Polskich Norm powołanych w treści rozporządzenia** w 2002 r. Zastosowano tu więc **powołania datowane**, tak aby jakakolwiek przyszła zmiana lub poprawka w treści normy nie wchodziła automatycznie do przepisu prawnego. Niestety mankamentem jest to, że wykaz norm powołanych w rozporządzeniu wymaga okresowej nowelizacji, podczas której ustawodawca zdecydować o ewentualnym uwzględnieniu wprowadzonych zmian lub poprawek. Do sposobu powołania norm w rozporządzeniu nie zgłaszało uwag zarówno Rządowe Cen-

trum Legislacji, jak też (podczas procedury notyfikacji rozporządzenia) Komisja Europejska. Analogiczny sposób powołania norm został również zastosowany w Rozporządzeniu Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z 25 kwietnia 2012 r. w sprawie szczegółowego zakresu i formy projektu budowlanego (Dz.U. z 2012 r., poz. 462).

Dla pełnej jasności należy wspomnieć o procedurze wycofywania norm przez Polski Komitet Normalizacyjny. Wycofanie normy ze zbioru Polskich Norm następuje w trzech przypadkach, tj. gdy:

- jest sprzeczna z wprowadzaną normą EN;
- nie odzwierciedla aktualnego stanu wiedzy technicznej;
- postanowienia w niej zawarte znajdują się w innej normie obejmującej zakres tematyczny normy zastępowanej.

Wycofanie normy skutkuje jedynie nadaniem jej statusu normy wycofanej. **Faktu wycofania normy nie należy łączyć z prawnym zakazem jej stosowania**, jak w systemie normalizacyjnym sprzed 1993 r., gdy stosowanie wszystkich Polskich Norm było obowiązkowe. Niemniej jednak należy pamiętać, że normy wycofane nie podlegają żadnym pracom normalizacyjnym (nowelizacja treści), co oznacza, że ich treść może szybko ulegać dezaktualizacji.

Ustawodawca zdaje sobie sprawę, że może zaistnieć sytuacja, kiedy mimo ukazania się „nowej” normy nadal w rozporządzeniu będzie znajdować się powołanie na „starą”, tj. o statusie normy wycofanej. Jeżeli w procesie projektowania niewłaściwe byłoby stosowanie nieaktualnych już wymagań ze względów ekonomicznych, czy też z punktu widzenia współczesnej techniki, to wówczas można skorzystać z możliwości, jaką wskazują przepisy ustawy – Prawo budowlane, a mianowicie wystąpić o odstępstwo od przepisów techniczno-budowlanych w trybie art. 9 lub – w przypadku *kiedy projekty budowlane zawierają nowe, niesprawdzone w krajowej praktyce rozwiązania techniczne – dołączyć specjalistyczną opinię wydaną przez osobę fizyczną lub jednostkę organizacyjną wskazaną przez właściwego ministra* (art. 33 ust. 3 ustawy).

Pragniemy podkreślić, że **Polskie Normy powołane w warunkach technicznych dotyczących budynków są integralną częścią tych przepisów, a więc obowiązkowość stosowania tych norm dotyczy wyłącznie zakresu powołania.** Wykazanych w załączniku do rozporządzenia Polskich Norm nie można absolutnie utożsamiać z obowiązkowymi Polskimi Normami, których wykazy publikowane były w rozporządzeniach do 2002 r.

Pod względem sposobów powoływania norm, w omawianych warunkach technicznych zastosowano powołania **wyłączne** z wyjątkiem powołań na Polskie Normy, wg których sprawdzane są warunki bezpieczeństwa konstrukcji, czyli na normy dotyczące projektowania i obliczania konstrukcji, kiedy to posłużono się powołaniem **wskazującym**. Do norm powołanych w ten sposób należą Eurokody (EC), wielokrotnie już omawiane na łamach prasy technicznej. Jak wiadomo, na terenie kraju mogą być stosowane Eurokody łącznie z Załącznikami Krajowymi zawierającymi wartości parametrów wskazanych w treści EC

do ustalenia jako obowiązujące na terenie kraju. W opracowanie załączników jest również zaangażowana krajowa władza budowlana.

Normy w językach obcych

Zgodnie z ustawą o normalizacji **normy w językach obcych nie mogą być powoływane w przepisach**. Ten zapis ustawy nie budzi, poza nielicznymi przypadkami, kontrowersji. Wiadomo, że przy tłumaczeniu norm, szczególnie związanych z nowymi zagadnieniami, często nawet specjaliści mają duże trudności z ustaleniem nowej terminologii lub „dopasowaniem” jej do istniejącej. W przypadku nieprecyzyjnego tłumaczenia normy lub też jeżeli występują tam błędy – właściwa jest konsultacja z Polskim Komitetem Normalizacyjnym, skutkująca ewentualnym doprowadzeniem do wydania oficjalnej poprawki do normy. Przypadki, kiedy zamiast powołanej w przepisie normy zostanie zastosowane własne tłumaczenie kwestionowanych jej fragmentów, mogą prowadzić do wielu nieprzewidywanych i niepotrzebnych komplikacji.

Normy w językach obcych niepowołane w przepisach techniczno-budowlanych mogą być swobodnie wykorzystywane w dowolnej wersji językowej, analogicznie jak literatura techniczna.

Pamiętać należy, że prawne dopuszczenie norm innych państw jest niemożliwe ze względów ustawowych, ponieważ nie są to Polskie Normy i nie są publikowane w języku polskim. Wynika z tego, że **normy krajowe innych państw, nawet wprowadzające nowatorskie pod względem technicznym rozwiązania, mogą być wyłącznie traktowane jako literatura techniczna**. W koniecznych przypadkach istnieje możliwość korzystania z odstępstw, udzielanych w trybie art. 9 lub art. 33 ust. 3 ustawy – *Prawo budowlane*. Oczywiście nie ma przeszkód, aby krajowi użytkownicy (Izby, Stowarzyszenia) tych norm podjęli inicjatywę opracowania PN z danego zakresu.

Jakość Polskich Norm

System organizacji prac normalizacyjnych, regulowany ustawą o *normalizacji*, przy znanych trudnościach w finansowaniu tych prac – **nie sprzyja podnoszeniu jakości norm**. Normy są często niespójne zarówno wewnątrz, jak i w ramach grupy tematycznej, występują liczne niedokładności tłumaczenia itp. Jedną z przyczyn są **zasady naboru nowych członków do pracy w Komitetach Technicznych (KT)**, w których podstawowym kryterium jest „delegowanie przez zakład pracy”. W zamierzeniu ustawodawcy ma to również gwarantować finansowanie osoby delegowanej. Osoba taka jest z reguły zainteresowana wyłącznie normami wyrobów produkowanych przez delegujący zakład. Kiedyś wymagana była co najmniej merytoryczna znajomość tematyki objętej działalnością KT, a także znajomość „technologii” prac normalizacyjnych. Niestety, częste są przypadki, że jednostki delegujące traktują uczestnictwo w pracach normalizacyjnych jako „prywatną” sprawę pracownika, nie rekompensując mu czasu poświęconego na normalizację.

(dokończenie na str. 75)

Stalprodukt S.A.

Dla otoczenia. Dla życia.

Nowa rodzina barier drogowych StalPro Rail już w ofercie Stalprodukt S.A.!

Systemy o poziomach powstrzymywania N2, H1 oraz H2 i szerokości pracującej od W2 do W5!

Nasze systemy posiadające certyfikat zgodności wydany przez ASQUER i oznaczone znakiem CE to:

CE	H1 W4 (STP-01/05/1.33)	N1 W5 (SP-07R/4)
	H1 W5 (SP-06/2)	N2 W1 (SP-06MK/1)
	H1 W5 (SP-01/2)	N2 W2 (SP-09/1)
	H1 W5 (SP-11/2)	N2 W2 (SP-06/1)
	H1 W5 (SP-07/2)	N2 W3 (SP-09/1.33)
	H1 W6 (SP-07/4)	N2 W3 (SP-06/1.33)
	H1 W6 (SP-09/2)	N2 W4 (SP-01/1)
	H1 W6 (SP-17/4)	N2 W4 (SP-06M/1)
	H2 W2 (STP-01M/2)	N2 W4 (SP-05/2)
	H2 W7 (SP-07/1.33)	N2 W5 (SP-10/2)
	N1 W1 (BSP-160/1)	N2 W5 (SP-05/4)
	N1 W1 (BSP-160K/1)	N2 W5 (SP-06/4)
	N1 W1 (BSP-160K/1.33)	N2 W5 (SP-09/4)
	N1 W3 (SP-07M/1)	N2 W6 (SP-10/4)
	N1 W4 (SP-07R/2)	N2 W6 (SP-15/4)

www.stalprodukt.com.pl

market@stalprodukt.com.pl

tel.: 14 615 10 00

SGGT
Safe German Guardrail Technology

Wyłączny dystrybutor SGGT na terenie Polski.
DUO-RAIL®, GATE-GUARD® i systemy RAL-RG620